

On-line přístupné tištěné prameny k válečným ztrátám rakousko-uherské armády z období první světové války

Vojenský historický ústav Praha připravil ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky pro veřejnost digitální kolekci tištěných pramenů věnovaných válečným ztrátám rakousko-uherské armády z let 1914–1918. S ohledem na blížící se sté výročí od vypuknutí první světové války bude užitečné připomenout, jaké zdroje jsou vůbec dostupné, kde a jakým způsobem vznikaly, co v nich lze nalézt a jak je mohou badatele účelně využívat.

Do války v roce 1914 vstupovala rakousko-uherská armáda vybavena poměrně propracovaným systémem evidence válečných ztrát. Příslušné služební knihy jasně a do detailu vymezovaly postupy, jak pohřbívat padlé a zemřelé vojáky, jak je z tohoto světa řádně vyprovodit i po vojensko-administrativní stránce a jak naložit s osobními věcmi, jež po nich zůstaly. Jelikož válečné ztráty zahrnovaly – řečeno úředním eufemismem – veškerý úbytek početního stavu, způsobený válečnou činností, pamatovaly předpisy i na raněné a nemocné vojáky, nezvěstné i na ty, kteří padli do zajetí.² Teorie však narazila na praxi prvních tažení a záhy se ukázalo, jak rakousko-uherská vojenská správa podcenila nárůst této agendy. Teprve pod náporem nebývalého množství válečných ztrát vyvstaly problémy, na něž se dříve nepomyslelo a jež bylo třeba v mimořádných poměrech obratně vyřešit. Že se v obdobné situaci ocitly snad všechny válčící armády, je nasnadě.

V předválečné organizaci c. a k. ministerstva války naleželo veřená evidence vojenských osob v různé míře a rozsahu několika resortním oddělením.³ Ačkoli jednací řád ministerstva výslově neuvedl, kterému z nich připadnou na starost údaje o válečných ztrátech, první dny konfliktu přisoudily správu této agendy primárně 10. oddělení, v jehož rámci vznikla skupina pro seznamy ztrát (Verlustlistengruppe). Údaje o válečných ztrátech využívala vojenská správa nejen pro potřeby vlastní evidence. Mínala je

průběžně zveřejňovat tiskem za účelem informování obyvatelstva a také z nich čerpal systém sociální péče pro pozůstalé. Vojenské statistice i budoucímu studiu válečných dějin slibovala data z evidence ztrát neocenitelný informační zdroj.⁴

Počátkem listopadu 1914 c. a k. ministerstvo války ustavilo válečnou statistickou kancelář (Kriegsstatistisches Bureau) s posláním nejen vědecky zkoumat tematiku válečných ztrát, ale také zpracovávat podklady pro zaopatřovací aktivity. Kancelář služebně podléhala ředitelství Válečného archivu (Kriegsarchiv) a svoji pracovní náplň organizačně dělila do skupiny ztrát (Verlustgruppe), statistické skupiny (Statistische Gruppe) a do zaopatřovací skupiny (Versorgungsgruppe).⁵

Agenda válečných ztrát nezůstala výhradně na bedrech ústředních státních orgánů. Od osmdesátých let 19. století se v tomto oboru angažovaly obě korporace Červeného kříže, působící v habsburské monarchii. Plán spolupráce mezi Červeným křížem a vojenskou správou nabyl oficiální smluvní podoby v březnu 1886 schválením organizace a jednacího řádu Společné ústřední průkazní kanceláře⁶ (Gemeinsames Zentralnachweisebüro, zkr. GZN). Kancelář v míru existovala jen „na papíře“, teprve za války měla ve Vídni zahájit svoji činnost, a to pod přímým velením generálního inspektora dobrovolné zdravotnické péče. Zprvu se její úkol omezoval na shromažďování zpráv o raněných a nemocných, které jí měla pravidelně zasílat všechna zdravotnická zařízení z pole i ze zázemí, na pořádání těchto zpráv a vedení podrobné evidence.⁷ Na dotazy soukromých osob měla bezúplatně odpovídat dvojice informačních kanceláří⁸ (Auskunftsbüro) provozovaných ve Vídni Rakouskou společností Červeného kříže a v Budapešti Spolkem Červeného kříže v zemích svaté koruny uherské.⁹ Později se pracovní záběr Společné ústřední průkazní kanceláře rozšířil o sběr, zpracování a zprostředkování zpráv o vlastních nezvěstných a zajatých vojácích i o zajatcích z řad nepřátel. Těmto aktivitám, jež předpokládaly soustavný kontakt s organizacemi Červeného kříže nepřátelských států, poskytovány mezinárodněprávní oporu tzv. Haagské úmluvy o zákonech a obyčejích pozemní války z let 1899 a 1907, které habsburská monarchie přejala do svého právního řádu.¹⁰

Z jakých oficiálních zdrojů se veřejnost podunajského soustátí dozvídala o osudech svých do války povolaných mužů?

1 Míněny jsou v užším smyslu válečné ztráty vojenských osob.

2 Z nejdůležitějších např.: A-10b. *Dienstreglement für das kaiserliche und königliche Heer. II. Teil. Felddienst. Entwurf*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1912. A-16f. *Bestimmungen für die Militärseelsorge und für die Matrikelführung im Kriege*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1914. B-9. *Vorschrift über die Standesführung im k. k. Heere*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1887. I-1. *Vorschrift über die Führung der Militärmatrikeln*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1904. N-13. *Reglement für den Sanitätsdienst des k. u. k. Heeres. IV. Teil. Sanitätsdienst im Kriege*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1904. N-15. *Organisation und Geschäftsordnung des Gemeinsamen Zentralnachweisebüros der Österreichischen Gesellschaft vom Roten Kreuze und des Vereines vom Roten Kreuz in den Ländern der heiligen Krone Ungarns. Entwurf*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1909.

3 Presidiální kancelář (Präsidialbüro) – osobní záležitosti generálů a šátních důstojníků v aktivní službě; 1. oddělení (1. Abteilung) – osobní záležitosti vyšších aktívnych důstojníků a veškerých ve výslužbě; 2./St. odd. – početní stav vojska a osobní záležitosti mužstva; 9. odd. – zaopatřování invalidních a duševně nemocných důstojníků; 10. odd. – válečná pohotovost vojska, příslušné statistické práce, záležitosti válečných zajatců; 14. odd. – vojenské zdravotnictví. A-5b. *Geschäftsordnung für das k. u. k. Heer. II. Abschnitt. Für das Reichskriegsministerium und dessen Hilfsorgane*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1905, s. 40–42, 52–54, 58–59. Batovcův almanach. Politický kalendář a adresář, schematismus a statistika zemí koruny české na rok 1914. F. B. Batovec, Praha [1913], s. 181–182.

4 Zevrubného statistického rozboru ztrát se předtím dočkala dvojice bojových operací rakousko-uherské armády – okupace Bosny a Hercegoviny (1878) a nasazení proti tamním povstalcům (1882). Srov. *Die Verluste der im Jahre 1878 mobilisierten k. k. Truppen vom Beginn der Mobilisierung bis zum Jahresschluss vor dem Feinde und in Folge von Krankheiten*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1879. *Die Verluste der im Occupations-Gebiete und in Süd-Dalmatien befindlichen Truppen im Jahre 1882*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1883.

5 Aus der Werkstatt des Krieges. Ein Rundblick über die organisatorische und soziale Kriegsarbeit 1914/15 in Österreich-Ungarn. (Hg.) Emil WOINOVICH – Alois VELTZE. Manz, Wien 1915, s. 340.

6 V českých překladech se vyskytuje i variantní názvy: Společná ústřední kancelář výkazová, Společná dotazovací kancelář, Společná centrální kancelář... Srov. Národní politika, roč. 32, č. 214 (6. 8. 1914, odpolední vyd.), s. 3. *Světová válka 1914–1915 sloveni i obrazem*. Díl. II. Emil Šolc, Praha-Karlín [1915], s. 974. Lidové noviny, roč. 24, č. 42 (12. 2. 1916 – 1. ranní vyd.), s. 2.

7 Walter WAGNER, *Geschichte des k. k. Kriegsministeriums Band 2. (1866–1888)*. Böhlaus, Wien-Köln-Graz 1971, s. 185.

8 Různé zdroje uvádějí i další české názvy: poprvé, dotazovací kancelář, zpravodajství, zpravodajní úřad. *Zpráva o činnosti Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro království České za dobu od začátku války v roce 1914 do konce roku 1917*. Zemský pomocný spolek Červeného kříže pro království České, Praha 1918, s. 30. *Světová válka 1914–1915 sloveni i obrazem*. Díl. II., s. 974. Památník národního pisemnictví – literární archiv, fond Varia, Jan Šmatlán (1894–1915) – pozůstalost, inv. č. 98/80, Korespondenční lístek porta prostý. *Zpravodajství Rakouské společnosti Červeného kříže. Verlustliste Nr. 1. Verlautbart am 12. August 1914*. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1914, s. 2.

9 W. WAGNER, *Geschichte des k. k. Kriegsministeriums*, s. 185. Thomas REICHL, *Das Kriegsgräberwesen Österreich-Ungarns im Weltkrieg und die Obsorge in der Republik Österreich. Das Wirken des Österreichischen Schwarzen Kreuzes in der Zwischenkriegszeit*. Dissertation, Universität Wien 2007, s. 41.

10 *Übereinkommen, betreffend die Gesetze und Gebräuche des Landkrieges (II. Übereinkommen der I. Haager Friedenskonferenz)*, 29. Juli 1899. Reichsgesetzblatt für die im Reichsrat vertretenen Königreiche und Länder (RGBl.) 1913, částka 68, č. 174, s. 479. *Übereinkommen vom 18. Oktober 1907, betreffend die Gesetze und Gebräuche des Landkrieges. (IV. Übereinkommen der II. Haager Friedenskonferenz)*. Anlage zum Übereinkommen. *Ordnung der Gesetze und Gebräuche des Landkrieges*. RGBl. 1913, částka 68, č. 180, s. 607.

v abecedním pořadku všechna jména z každých pěti výtisků Seznamů ztrát. Pro *Verlustlistengruppe* splnily tímto kartotéční lístky své poslání a jejich další cesta vedla do skupiny ztrát válečné statistické kanceláře (*Verlustgruppe des kriegsstädtischen Bureaus*). Zde je personál na základě vyžádaných originálních podkladů roztrídil podle příslušnosti k vojskovým tělesům a seřadil abecedně podle jmen.¹⁷ Statistická data o množství a povaze ztrát jednotlivých pluků z konkrétních bojů rychle přibývala, ale jejich budoucí vědecké využití limitovaly neúplné či nepřesné údaje dodávané z pole. Vlivem stále přicházejících oprav a doplňků docházelo k častým přesunům mezi jednotlivými kategoriemi ztrát, když se například prokázalo, že voják hlášený za nezvěstného ve skutečnosti padl do zajetí, anebo zemřel. Objasňování osudu jednotlivců z této nad očekávání početné a z hlediska pozůstatků problematické kategorie nezvěstných se intenzivně věnovala statistická skupina válečné statistické kanceláře. Zaopatřovací skupina, již 9. oddělení ministerstva války postupovalo žádosti pozůstatků o sociální podporu, zjišťovala na základě tištěných Seznamů ztrát a dalších dostupných evidencí totožnost padlých, zemřelých i nezvěstných i datum jejich smrti či zmizení.¹⁸

Sestavovatelé tištěných Seznamů ztrát během války stále pracovali jak se zdrojovou kartotékou, tak i s originálními jmennými seznamy ztrát, aby je udržovali aktuální. Průběžně zanášeli nová zjištění přicházející od jednotek v poli, od náhradních těles i od úřadoven vlastního či cizího Červeného kříže. Opravovaly se chyby a nedostatky. V řadě úvodních čísel tištěných Seznamů ztrát například najdeme velké množství neúplných záznamů s poznámkami, že data budou později doplněna. Co způsobilo, že scházely převážně údaje o domovské příslušnosti, které hrály tak významnou roli při ztotožnění vojáka? Na vině byl letitý vzor formuláře, který zcela postrádal sloupky určené k vepsání požadovaných údajů.¹⁹ S novým typem tiskopisů se situace zlepšila. Skupina pro seznamy ztrát přesto písemně reklamovala nevyplněné položky ve jmenných seznamech a žádala náhradních tělesa o co nejrychlejší nápravu a zaslání formulářů nazpět.²⁰

Vojenská správa stála o to, aby tištěné Seznamy ztrát plnily vedle informační role i úlohu úředního dokladu.²¹ Tato ambice se však vzhledem k objemu dat, ke kusým údajům i případným chybám v záznamech stala už od počátku fakticky nedosažitelnou. Ne právě neopodstatněná obava, že veřejnost bude Seznamům ztrát přisuzovat větší právní váhu, než jim mohla za daných okolností náležet, vedla již v srpnu 1914 vídeňský magistrát k vydání úřední vyhlášky, v níž stálo, že záznam

Přehledná tabulka z počátku války ...

... postupně ubývala ...

v Seznamech ztrát nelze v žádném případě pokládat za náhradu úmrtního listu. V případě osob padlých ve válce či zemřelých ve zdravotnických zařízeních měl hodnověrné osvědčení o smrti vyhotovit příslušný duchovní (matrikář) na základě dokladů dodaných vojenskou správou. Podle rozdělovníku ministerstva války se Seznamy ztrát zasíaly také okresním soudům, které je měly používat jako pomůcku při těch řízeních, jež přímo nevyžadovala úřední doklad o úmrtí.²²

Byť nešlo o původní záměr, asi nejsnáze se veřejnost dozvídala o obsahu úředních Seznamů ztrát prostřednictvím denních listů.²³ Avšak dříve než se v novinách mohly objevit první zhuštěné sloupky jmen, musela vojenská správa na naléhání veřejnosti povolit zprvu zakázaný patisk Seznamů ztrát.²⁴

17 Aus der Werkstatt des Krieges. (Hg.) E. WOINOVICH – A. VELTZÉ, s. 341.

18 Tamtéž, s. 344.

19 B-9. Vorschrift über die Standesführung im k. k. Heere, s. 75.

20 Österreichisches Staatsarchiv-Kriegsarchiv, fondová skupina Kriegsverluste, fond Verlustlisten der Truppenkörper, k. 13, Infanterieregiment Nr. 93-101 (1914).

21 Aus der Werkstatt des Krieges. (Hg.) E. WOINOVICH – A. VELTZÉ, s. 344.

22 Verlustliste. Kundmachung. Mobilisierung 1914. M. Abt. XVI – 11411/14. Magistrat der k. k. Reichshaupt- und Residenzstadt Wien 1914. Gerichtliche Behandlung der Verlustlisten. Wiener Zeitung 1914, č. 194 (18. 8. 1914), s. 2.

23 Na stránkách Národních listů se přepisy oficiálních seznamů objevovaly pod názvem „Výkazy ztrát“, v Národní politice jako „Výkaz ztrát“, Lidové noviny na pokračování otiskovaly „Seznam ztrát“.

24 Patisky byly povoleny počínaje č. 4 z 20. 8. 1914, ovšem s výhradou, že za jejich úplnost a správnost c. a k. ministerstvo války nepřejímá žádnou zodpovědnost. Verlustliste Nr. 4 ausgegeben am 20. 8. 1914. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1914, s. [1].

12

... až ji definitivně nahradil hutný seznam.

Dusek Rudolf, Inft., IR. Nr. 20, 10. Comp., Mähren, Habsburg, Mährl. Ausse, IR. Nr. 84, verw.*
Duschbauer Johann, Leutn. k. k. LIR. Nr. 3, 2. Kamp., verw.*
Dusek Reinhard, Inft., k. k. LIR. Nr. 13, 11. Comp., Mähren, Habsburg, Mährl. Ausse, IR. Nr. 84, verw.*
Dusek Adalbert, Inft., k. k. LIR. Nr. 13, 1. Kamp., Mähren, Mähr.-Tessin, Blatzin, 1892, verw.
Dusek Alois, Inf., IR. Nr. 11, 1. Kamp., Böhmen, Puck, Herz- ogtum, 1892, verw.
Dusek Jozef, Kapit., TigrisZugd., IR. Nr. 20, 8. Comp., Mähren, Habsburg, Wallersee, 1884, verw.
Dusek Josef, Zugk., k. k. LIR. Nr. 31, 9. Kamp., Galizien, Biela, Dukle, 1884, verw.
Dusek Thadäus, InfStKorps, IR. Nr. 33, 10. Kamp., Galizien, Tarow, 1891, verw.
Dusek Stanislaus, Paufl. Inf., FJB. Nr. 14, 2. Kamp., Moskau, Krakow, 1851, verw.
Eduard Ferencz, ErbLte., k. u. LIRasCh. Nr. 1, 8. MarschB., 9. Kamp., verw.*
Eduard Franz, PFKR. Nr. 40, Batt. I, Oberösterreich, Babitsch, Altenmarkt, verw.*
Eduard Josef, Inf., IR. Nr. 94, verw.*
Eduard Josef, RastGefTigr., IR. Nr. 34, 8. Kamp., Böhmen, Eichst., 1884, Arnsdorf, 1886, verw.
Eduard Josef, Kapt., k. k. LIR. Nr. 2, Ptgf. PionAbt., 11. Kamp., verw.*
Edmund Eduard, ErbLte., IR. Nr. 94, verw.*
Eduard Gustav, Rappel., IR. Nr. 1, 1. Kamp., verw.*
Eduard Gustav, Rappel., IR. Nr. 2, 1. Kamp., verw.*
Eduard Matthias, JagdTirP., Inf. Pk. Nr. 9, 3. Kamp., Steiermark Moračažburg, Kindberg - Land, 1892, verw.
Eduard Stephan, Inft., k. k. LIR. Nr. 2, RgtPionAbt., 9. Kamp., verw.*
Edunderer Gustav, Rappel., InfStKorps, IR. Nr. 04, 6. Kamp., Feldbach, 1884, verw.
Edunderer Franz, Rappel., IR. Nr. 94, 9. Kamp., Böhmen, Frýdlant, Kinghause, 1882, verw.
Eduard Wenzel, HesKorpsTigr., IR. Nr. 11, 10. Kamp., Böhmen, Moračažburg, Kindberg - Land, 1892, verw.
Eduard Karl, Pk. Nr. 40, Batt. 3, verw.*
Eduhardl Franz, Korp., k. k. LIR. Nr. 2, 3. Kamp., verw.*
Eduhardl Josef, ErbLte., IR. Nr. 94, 1. Kamp., Böhmen, Reichen- berg, Dürk, 1884, verw.
Eduhardl Josef, Korp., k. k. LIR. Nr. 2, 2. Kamp., verw.*
Eduhardl Peter, JagdTirP., FJB. Nr. 10, verw.*
Eduhardl Johann, Inft., k. k. LIR. Nr. 3, 2. Kamp., verw.*
Eduhardl Georg, Inft., k. k. LIR. Nr. 3, 2. Kamp., verw.*
Eduhardl Anton, Korp., IR. Nr. 25, MarschB., 4. Marschkamp., verw.*
Eduhardl Josef, Franz, ErbLte., IR. Nr. 94, 1. Kamp., Böhmen, Reichenberg, Schlesien, verw.*
Eduhardl Josef, Korp., FJB. Nr. 40, Batt. 3, Oberösterreich Weiz, Maistrichten, verw.*
Eduhardl Ferdinand, Untervig., FJB. Nr. 9, 4. Kamp., Steier- mark, Leoben, Mönichwald, verw.*
Eduhardl Johann, Inft., k. k. LIR. Nr. 6, 6. Kamp., Mähren, Mähr. Tsch., Pörsendorf, 1885, verw.
Eduhardl Viktor, JagdTirG., IR. Nr. 33, 6. Kamp., Mähren, Mähr. Sahm, Schärding, 1884, verw.
Eduhardl Johann, Inft., k. k. LIR. Nr. 6, 6. Kamp., Böhmen, Mönich- grätz, Weissenburg, 1886, verw.
Eduhardl Gustav, Inft., IR. Nr. 94, 6. Kamp., Böhmen, Gablenz, Maderhof, verw.*
Eduhardl Eduard, Inft., IR. Nr. 94, verw.*
Eduhardl Johann, Korp., IR. Nr. 84, verw.*
Eduhardl Alois, ErbLte., k. u. LIRasCh. Nr. 1, 7. MarschB., 2. Kamp., verw.*
Eduhardl Johann, Gefr. k. k. LIR. Nr. 2, 1. Kamp., verw.*
Eduhardl Franz, PFKR., FJB. Nr. 10, 3. Kamp., Steiermark, Jodzburg, 1884, verw.
Eduhardl Eduard, IR. Nr. 82, 6. Kamp., verw.*
Eduhardl Kaspar, Jag., FJB. Nr. 10, 4. Kamp., Steiermark, Hartberg, Leutschendorf, 1887, verw.
Eduhardl Jakob, Inft., IR. Nr. 17, 6. Kamp., verw.*

=OTÖ: YHU

Namentliche Verlustliste

über die während des Krieges verwundeten, kriegsgefangenen und vermissten Personen.

EÖTTO: Österreichisches Staatsarchiv - Kriensarchiv, Wien (ÖSA-KA)

Ztráty 14. polní setniny c. a k. pěšího pluku č. 98 z posledního srpenového dne roku 1914. V předpisovém formuláři chybí místo pro údaj o domovské příslušnosti. Pozdější opravy a doplnky se zanášely zpravidla červeným inkoustem a razítka též barvy odkazovala číslem jednacím na příslušný spis.

Namentliche Verlustliste Nr. 1									
für die Zeit vom 15. Oktober 1916 bis									
Classe	Name	Trupp- körper, Kompanie, Abtheil.	Unter- abteilung	Heimatherrschaft (unstetig)			Unterherrschaft	Besitzkunst des Oberherrn etc.	Tat
				Polnischer Bezirk Königs	Oste- gau	Galizien			
1.	Albrecht	1. Infanterie-Regiment Nr. 58	Böhmen	Posen	Wien	Galizien	Galizien	Verlust	15.10.16
2.	Krauske	2. Infanterie-Regiment Nr. 58	Böhmen	Posen	Wien	Galizien	Galizien	Kriegs- gefangen	15.10.16

OTO: ÖSTA-KA

OTO-ÖSTA-KA

Jiný, podrobnější formulář obsahuje záznamy o dvou zraněných příslušnících 1. polní setniny c. a k. pěšího pluku č. 98. Nepřátelská šrapnelová palba na výšinu Jagodna způsobila 25. října 1914 u této setniny dvě zranění. Podle uvedené poznámky utrpěl záložní svobodník Franz Neugebauer střelné zranění břicha a záložní pěšák Alois Klaschka poranění levého ramene.

Neugebauer Franz, ResGefr., IR. Nr. 98, 1. Komp., Böhmen
Landskron, Ober Johnsdorf, verw.

Klaschka Alois, ResInft., IR. Nr. 98, 1. Komp., Böhmen, Leitomischl, Abtsdorf, verw.

Výřez obou záznamů otištěných v úředním Seznamu ztrát.

Toto východisko se v porovnání s jiným tehdejším plánem – přikládat „úřední vyhlášky“ k jednotlivým novinovým číslům – jevilo praktickým. Redakce upozorňovaly na možné tiskové chyby a v případě nejasnosti zájemce odkazovaly na oficiální výtisky, které měly všechny obeslané vojenské i civilní správní úřady, samosprávné úřady a okresní soudy za povinnost vystavit k nahlédnutí.²⁵ Nabízela se ostatně i možnost předplatit si Seznamy ztrát přímo v c. k. dvorní a státní tiskárni ve Vídni.²⁶ Z denního tisku se sloupce s výpisy ztrát vytratily bez bližšího vysvětlení někdy v první čtvrtině roku 1916.²⁷

Pokud jde o pozdější vědecké využití tištěných Seznamů ztrát, stojí za zmínu, že v meziválečném období posloužily Dr. Wilhelm Winklerovi za podklad k jeho dodnes diskutovaným statistickým studiím o ztrátech rakousko-uherské armády v první světové válce.²⁸

Co se týče struktury a tiskového provedení titulu, od původně velkorysého a přehledného tabulkového provedení Seznamů ztrát se postupně z úsporných důvodů upouštělo. Tabulky zabírající celou dvojstranu nahradily od 11. 9. 1914 (č. 12) jednostránkové tabulky, které za necelý měsíc (od č. 21) nadobro vystřídaly dva hutné sloupce na každé straně. Tytéž snahy o úsporu místa vedly postupně k používání ustálených zkratek, přičemž jejich soupis uvozoval každé z čísel, v němž se uplatnily.²⁹

Seznamy ztrát uvádějí jména padlých, zemřelých, nezvěstných, raněných a zajatých vojenských osob v rámci každého čísla v abecedním pořadí, a to zvlášť příslušníky důstojnického sboru (Offiziere) a mužstva (Mannschaft). Od 23. 12. 1916 (č. 506) přibyla samostatná kategorie pro jednoroční dobrovolníky (Ejnährig-Freiwillige).

Struktura záznamu:

č. 1 (12. 8. 1914) – č. 20 (5. 10. 1914)

hodnost – příjmení, jméno – vojskové těleso – pododdíl – domovská země – domovský politický okres (župa) – domovská obec – rok narození – označení bitvy – mrtev – raněn – zajat – poznámka

od č. 21 (8. 10. 1914) – č. 709 (14. 2. 1919)

příjmení, jméno – hodnost – vojskové těleso – pododdíl – domovská země – domovský politický okres – domovská obec – rok narození – zpráva

- Údaje o hodnosti, příslušnosti k vojskovému tělesu (pluku), pododdílu (setnině, eskadroně, baterii) a znění zprávy či poznámky jsou uvedeny výhradně v německém jazyce.
- Příjmení, pokud nedošlo k jeho zkomolení, či záměrnému poněmčení/pomadárstění, by mělo odpovídat matričnímu zápisu.
- Křestní jména se vyskytují zpravidla v německé podobě, v případě obyvatel žalitavské části habsburské monarchie často dominuje maďarský přepis jména.

25 V Předlitavsku se Seznamy ztrát rozesílaly doplňovacím okresním velitelstvím c. a k. vojska a válečného námořnictva, doplňovacím okresním velitelstvím c. k. zeměbrany, okresním velitelstvím c. k. domobrany, okresním hejtmanstvím a politickým expoziturám, magistrátním okresním úřadem města Vídne, starostenským úřadům měst s vlastním statutem, okresním soudům a starostenským a obecním úřadům ostatních místních obcí. Seznam ztrát. Lidové noviny, roč. 22, č. 229 (20. 8. 1914, ranní vyd.), s. 1.

26 Informace o vojinech padlých, raněných, zajatých a v právních záležitostech vojínů a jejich rodin. Národní politika, roč. 34, č. 58 (27. 2. 1916), s. 6.

27 Srov. Výkaz ztrát č. 326 a 327. Národní politika, roč. 34, č. 55 (24. 2. 1916, příloha), s. 1. Manfried RAUCHENSTEINER, *Der erste Weltkrieg und das Ende der Habsburgermonarchie 1914–1918*. Böhlau, Wien 2013, s. 330.

28 Wilhelm WINKLER, *Die Totenverluste der öst-ung. Monarchie nach Nationalitäten. Die Altersgliederung der Toten: Ausblicke in die Zukunft*. L.W. Seidl & Sohn, Wien 1919.

29 Abecední seznam zkratek používaných v Seznamech ztrát je včetně českého překladu německých výrazů k dispozici na adrese: <http://www.vhu.cz/wp-content/uploads/2014/02/Zkratky-Verlustliste.pdf>

30 *Alphabetisches Verzeichnis der in den Verlustlisten ... angeführten Namen* = Betűsoros jegyzék ... száma veszteségi kímutatásban felsorolt nevekről = Abecední seznam jmen, uvedených v Seznamech ztrát ... = Wykaz alfabetyczny nazwisk, wymienionych w listach strat ... = Позабучний показчик назвиськ, поданих у виказах втрат ... = Alfabetiski popis imena, navedenih u popisima gubitaka ... = Consemnarea alfabetica numerelor indicate în liste de pierdere ... = Abecední seznam imen, navedenih v seznamkih izgub ... = Abecedársky zoznam mén v listoch straty ... naznačených = Elenco alfabetico dei nomi citati nelle liste delle perdite ... K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1914–1919. Dostupné on-line na adrese: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24665809>.

31 *Ergänzungen und Berichtigungen ausgegeben am* = Pótlások és helyesbitések kiadatott = Doplňky a opravy vydané = Uzupełnienia i sprostowania wydane dnia = Доповнення та поправки видані дні = Popune i ispravci izdani dne = Completări și corecții edate în = Dopolnila in popravki izdani dne = Vicelnini a vpraveni ydane dňa = Supplementi e emendamenti pubblicati il. K. k. Kriegsministerium, Wien 1914–1915. Dostupné on-line na adrese: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24676603>.

32 In Przemyślu Kriegsgefangene = Przemysłben hadifogságba jutottak = Váleční zajatci v Przemyślu = Jenči wojenni z Przemyśla = Ratni zarobljenici iz Przemyśla = Prizonieri de răsboiu din Przemyśl = Zajati v Przemyślu = Vojni ujetniki v Przemyślu = Воєнні бранці в Перемишлі = Prigionieri di guerra a Przemyśl. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1915–1916. Dostupné on-line na adrese: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24597439>.

– Místopisné názvy týkající se domovské příslušnosti odpovídají německé, popřípadě maďarské nomenklatuře podle sčítání obyvatelstva z 31. 12. 1910.

Rešerše v textu Seznamů ztrát umožňuje v digitální knihovně Kramerius NK ČR vyhledávací rámeček na levé straně obrazovky:

1.Zaškrtnete pole „hledat v aktuálním titulu“.

2.Do rádu vepište hledaná slova: Novák Franz (vyhledává jednotlivé výrazy Novák a Franz v libovolném pořadí), případně přesný řetězec znaků z obou stran ohrazený uvozovkami, např.: „Novák Franz“, „LIR, Nr. 12“, „Beneschau, Kladrub“ (vyhledává přesnou kombinaci znaků, resp. slov v daném pořadí).

3.Výsledky dotazu obsahují jak odkaz na digitální obraz dokumentu, tak i náhled úseku textu, v němž je červeně vyznačen nalezený výraz.

Abecední seznam jmen, uvedených v Seznamech ztrát ... (Alphabetisches Verzeichnis der in der Verlustlisten ... angeführten Namen)³⁰

Vycházel od č. I (2. 9. 1914) do č. CXLI (24. 5. 1919), čítá celkem 9372 stran (v průměru 66 stran na číslo). Průměrně na každých 5 čísel Seznamů ztrát vyšel jeden takovýto průběžný jmenný rejstřík.

Jména obsažená v příslušném rozsahu Seznamů ztrát uvádí rejstřík v abecedním pořadí, zvlášť důstojníky, mužstvo a později i jednoroční dobrovolníky.

Struktura záznamu:

příjmení, jméno – číslo Seznamu ztrát

Pro rešerše v Abecedním seznamu jmen platí stejné postupy jako v případě Seznamů ztrát. Lze sice vyhledávat pouze podle jména, ale vzhledem ke kvalitnější předloze a zřetelnějšímu tisku tu strojový přepis (OCR) vykazuje vyšší přesnost. Díky tomu se leckdy podaří dopárat i jména, jež vyhledávání v rámci Seznamů ztrát nenaznamenalo.

Doplňky a opravy vydané (Ergänzungen und Berichtigungen ausgegeben am)³¹

Vycházel od č. E 1 (9. 10. 1914) do č. E 11 (16. 7. 1915), celkem čítají 552 stran. Výskyt tohoto samostatného titulu souvisí s počátečními nedostatků v evidenci ztrát. Následné doplňky a opravy se uveřejňovaly už na stránkách Seznamů ztrát.

Váleční zajatci v Przemyšlu (In Przemyślu Kriegsgefangene)³²

Titul vycházel od č. P 1 (25. 5. 1915) do č. P 4 (23. 2. 1916) a čítá celkem 114 stran. Podklady k vypracování seznamu rakousko-uherských vojáků zajatých ruskou carskou armádou po kapitulaci pevnosti Przemyšlu poskytl ruský Červený kříž. V zájmu

včasného vydání tohoto soupisu c. a k. ministerstvo války upustilo od prověřování osobních údajů uvedených osob, čímž se zároveň zříkalo odpovědnosti za správnost a úplnost soupisu.

Váleční zajatci (Kriegsgefangene)³³

Titul vycházel od č. 1 (11. 3. 1916) do č. 6 (15. 4. 1918) a obsahoval celkem 1226 stran. Uvádí jména zajatců, jejichž příslušnost k vojenskému tělesu či domovskou příslušnost nebylo možné zjistit kvůli nedostatkům v záznamech, které přišly od Červeného kříže států znepřáteLENÝCH s Rakouskem-Uherskem. Od dubna 1917 se seznamy pořádaly abecedně: č. 3 – písmena A–D, č. 4 – písmena E–I, č. 5 – písmena J–L, č. 6 – písmeno M. Řada bohužel není kompletní.

Struktura záznamu je orientační a závisela na dostupných údajích:

příjmení, jméno – hodnost – vojenské těleso – vyznání – věk – datum a místo zajetí – místo, oblast a země internace – zpráva (poznámka)

Zprávy o raněných a nemocných vydané (Nachrichten über Verwundete und Kranke ausgegeben am)³⁴

Vycházel od č. 1 (24. 8. 1914) do č. 546 (23. 11. 1917), celkem čítal 27 874 stran (v průměru 51 stran na číslo).

Druhý nejobsahlejší titul po Seznamech ztrát – Zprávy o raněných a nemocných – zpracovávala výše zmíněná Společná ústřední průkazní kancelář, válečný úřad s působností pro obě části habsburské monarchie, na jehož vzniku a činnosti se ruku v ruce podílel Červený kříž s vojenskou správou.

Z hlediska organizace příslušelo prvnímu oddělení kanceláře zpracovávat hlášení o nemocných, raněných a zemřelých, docházející od vojenských a občanských zdravotnických zařízení, i zprávy o padlých. Tyto údaje jednokrát zůstávaly ve vlastní evidenci a tvorily podklad tištěných Zpráv o raněných a nemocných, jednak se odevzdávaly oběma informačním kancelářím za účelem podávání informací obyvatelstvu.

Zprávami o nepřátelských zajatcích se zabývalo 2. oddělení. Tzv. úschovní úřadovna (Verwahrungsamt) měla na starosti jednak úschovu průkazů totožnosti i pozůstatků po zemřelých či padlých příslušnících nepřátelských vojsk, jednak zprostředkovávala jejich vydání oprávněným osobám. Identifikační oddělení (Identitätsabteilung) si vzalo za úkol ztotožňování neznámých zemřelých vojenských osob.³⁵

Brzy po vypuknutí války se ke Společné ústřední průkazní kanceláři připojila informační kancelář pro válečné zajatce³⁶ (GZNB – Auskunftsstelle für Kriegsgefangene), která s pomocí mezinárodního komitétu Červeného kříže v Ženevě vedla evidenci rakousko-uherských válečných zajatců a zprostředkovávala jim vzájemný písemný styk s rodinami.³⁷

Společná ústřední průkazní kancelář sama o sobě neudržovala přímý styk s obyvatelstvem. Vydávala tiskem Zprávy

33 Kriegsgefangene = Hadifoglyok = Váleční zajatci = Jeńcy wojenni = Воењни бранци = Ratni zarobljenici = Prizonieri de rásboiu = Zajati v Przemyšli = Vojni ujetniki = Vojenský zajatý = Prigionieri di guerra. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1916–1918. Dostupné on-line na adrese: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24675369>.

34 Nachrichten über Verwundete und Kranke ausgegeben am = Hirek a sebésültek és betegekről kiadott = Zprávy o raněných a nemocných vydané = Wiadomości o rannych i chorych wydane dnia = Věsti pro raněních i nedujích vydané dne = Vijesti o ranjenicima i bolesnicima izdane dne = Notificări asupra rănitilor și bolnavilor edată în = Poročila o ranjencih in bolnikih izdana dne = Oznamosti prez rañene a nemocne vyдано дна = Notizie su feriti e ammalati pubblicate il. K. k. Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1914–1917. Dostupné on-line na adrese: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/24597520>.

35 Aus der Werkstatt des Krieges. (Hg.) E. WOINOVICH – A. VELTZÉ, s. 241–243. Válka. Co vše občan k voják musí věděti za dob válečných. E. Šolc, Karlín 1914, s. 56–57.

36 V češtině označována také jako: kancelář Červeného kříže pro válečné zajatce, zpravidlosti pro válečné zajatce, centrální informační kancelář pro válečné zajatce. Národní politika, roč. 32, č. 272 (3. 10. 1914), s. 5. Lidové noviny, roč. 24, č. 42 (12. 2. 1916 – 1. ranní vyd.), s. 2. Lidové noviny, roč. 25, č. 78 (21. 3. 1917 – 1. ranní vyd.), s. 2.

37 Aus der Werkstatt des Krieges. (Hg.) E. WOINOVICH – A. VELTZÉ, s. 243. Informační kanceláře Červeného kříže. Národní politika, roč. 32, č. 272 (3. 10. 1914), s. 5.

K. u. k. Kriegsministerium.

P 1

In Przemyśl Kriegsgefangene,
zum Anhänger des Roten Kreuzes eingelagerten Gefangenenlisten.

Im Interesse der russischen Verlustaufnahmen und des Zusammenhangs bestehend zwischen den russischen Verlustaufnahmen und dem Kriegsgefangenenbestand der österreichisch-ungarischen Armee ist dies erfolgt. Es kann daher keine Verantwortung für die Richtigkeit und Vollständigkeit dieser Publikation übernommen werden.

Przemyslben hadifogságba intották.

Ezen lajstrom az orosz verlustekről által megkövetelt előirányzatnak alapján készült.

Hogy a megbízható hozzájárulásban résztvevőknek, a nevezetőkkel szembeni adatokhoz hozzájárulás nem lesz kölcsönözve. Ez eltek a helyszínen és a teljesen teljesítőleg teljesített feladatait elváltak nem lehet.

Váleční zajateci v Przemyšlu,
soupis dle seznamu zajatců, které došly od ruského Císaře krále.

V této výkazu vystupují totožnou osobou mohou být skromnější osoby odhad, výrobek nebo jiný mód. Neboť tudik plně odpovídají za společnost a společně této publikaci.

Jeńcy wojenni z Przemyśla,
soupis dle seznamu zajatců, které došly od ruského Císaře krále.

Základem byly výkazy toho soupisu mohou být skromnější osoby odhad, výrobek nebo jiný mód. Neboť tudik plně odpovídají za společnost a společně této publikaci.

Ratni zarobljenici iz Przemyšla.
Sastavljen po popisu zarobljenici. Međutim od Crvenog Krsta.

Da ovaj predlog saopštava da je prije objavljen, nije mogao preći preko liter podatki, planje i smrta itd. Ne može se tako prevesti učinkovito odgovarajući za ispravnost i potpunost ove publikacije.

Prigionieri di guerra a Przemyśl.
Dati compilati secondo le liste dei prigionieri pervenuti dalla croce rossa russa.

Nell'interesse di una sollecita pubblicazione di questi compilati non si potrà raggiungere il controllo dei dati nominativi, delle date di nascita, ecc. Tuttavia non si potrà assolutamente rinunciare alla correttezza e alla completezza della presente pubblicazione.

Prizonieri do rásboiu dní

Przemyśl,
comenzando dopo lista de prisioneros vedado dare cruce roja russa.

La intervención publicóse así para recordar a los soldados austrohúngaros que se habían hecho prisioneros y a los que se podían dar de cuenta o responsabilizar, ya que estos publicaciones están escritas en completa.

Zajati v Przemyšli.
dile se súmava ruského císaře krále.

V této výkazu vystupují totožnou osobou mohou být skromnější osoby odhad, výrobek nebo jiný mód. Neboť tudik plně odpovídají za společnost a společně této publikaci.

Vojni ujetniki v Przemyšlu,
soupis po seznamu ujetnictví, když došly od ruského Císaře krále.

V tomto během období, když se sestavovala, se mohou moci přejednat se osoby ruského císaře krále, výrobek nebo jiný mód. Neboť tudik plně odpovídají za pravilnost v populaci v oblasti to objektu.

Vojni branici v Przemyšli;
soupis výkazu ruského císaře krále, když došly od ruského Císaře krále.

Bílý cípem označované výkazy mohou být propojeny až do základu výkazu výrobek nebo jiný mód. Tady se mohou přejednat se osoby ruského císaře krále, výrobek nebo jiný mód.

Prigionieri di guerra a Przemyśl.
Dati compilati secondo le liste dei prigionieri pervenuti dalla croce rossa russa.

25./5. 1915.

Wien, 1915.
Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

Nr. 3.

Buchstabe A–D.

Die Fortsetzung folgt in den nächsterstehenden Listen.

Kriegsgefangene,
deren Truppenkörper oder Heimatort/Antheit infolge der mangelhaften Angaben in den vom Roten Kreuze der feindlichen Staaten eingelagerten Gefangenisten bisher nicht festgestellt werden konne.

Hadifoglyok,
a kiknek csapattestére vagy illetőleg az ellenére állomák vorér kereszt egyélel, által különböző lajstromok hiányossága ilyenkor eddig megállapítatott nem volt.

Váleční zajateci,
jichž vojenský sbor nebo domovská příslušnost ze dnešního dne doložit, podle doložení od Červeného kříže nepřátelských států, jsou nedostatečné.

Jeńcy wojenni,
których oddziały wojskowe lub gmina przynależności: wskutek niedostatecznego podania dat w liście jednotek odrzymywanych od Czerwonego Krzyża państw nieprzyjacielskich, nie mogły być dotąd stwierdzane.

Bojni branici,
korpus vikácia nízkaže že predmetnosť tohto bolo do súčasa správach nasledujúcich výrobkov nekompletného posúboru u výkazu brancia, výrobek nebo jiný mód Červeného Kríza vojenského dňa.

Ratni zarobljenici,
za kojo se do sada nije moglo utvrditi ili zarijeđnost radi nedostatnih podataka u popisu zarobljenika, što su sigli od Červenog kríza neprijateljskih država.

Prigionieri de rásboiu,
la cari nu s'au putut constata corpul trupelor sau indiferentul în urma indicărilor neperfecte în liste de prizonieri primite dela Croce Rossa.

Vojni ujetniki,
kojih vojatko krdelo ali domovinska pravica se došao isti, moglo dogmati zaradi ponaučljivih podatkov u rezimkach ujetnikov, ki so dosegli od Rdečega krila soraznih držav.

Vojenský zajatý,
ktorim vojenský trup alebo patrónat akre nedostatnosť od Červeného kríza nepriateľskich štátov posledných rezimkov doverzu ustalene bili nemohli.

Prigionieri di guerra,
dei quali non si può finora accertare il corpo di truppi o l'incarico in seguito a difettose indicazioni nelle liste dei prigionieri pervenute dalla Croce Rossa degli Stati nemici.

10./4. 1917.

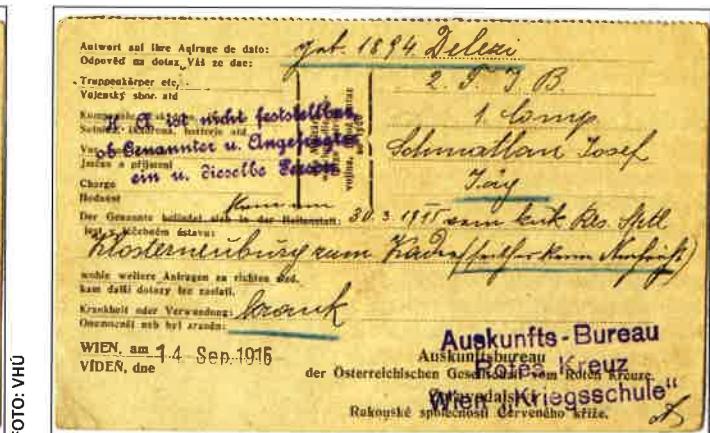
Wien, 1917.
Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

FOTO: VHÚ

FOTO: VHÚ

124

HaV – 2/2014

Druhá část dvojitého korespondenčního lístku, kterou Informační kancelář Rakouské společnosti Červeného kříže ve Vídni zaslala tazateli nazpět s odpovědí na jeho dotaz. (Originál archiválie je uložen v Památníku národního písemnictví – literární archiv.)

o raněných a nemocných, jen výjimečně podávala zprávy o příslušnících vlastního vojska úřadům či velitelstvím, ale pro zodpovídání dotazů veřejnosti jí sloužily především dvě zmiňované informační kanceláře sídlící ve Vídni a v Budapešti. Za pozornost stojí, že v Praze od počátku války působila Poptavárná po válečných zajatcích, raněných a nezvěstných, zřízená filiální kancelář Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro království České. Její agenda se ovšem omezovala pouze na důstojníky a mužstvo domovský příslušné do Čech nebo přidělené k vojskovým tělesům doplňovaným z této oblasti.³⁸

Dotazy na informační kanceláře bylo možné podávat v kterémkoli zemském jazyce, ale pouze písemně, nebo telegraficky. Na poštovních úřadech – i na obecních úřadech, pokud v místě nebyla pošta, – se daly pro tento účel obstarat předtisklé dvojité informační (dotazovací) korespondenční lístky Červeného kříže, za něž se vybíralo jen jednoduché poštovné. Jak jméno osoby, na niž dotaz směřoval (se všemi bližšími zjišťovacími údaji, zejména při hromadně se vyskytujících jménech), tak i adresa tazatele na „odpovídací“ druhé části dvojitého lístku musela být přesná a čitelná. Zatímco odpověď na tyto lístky docházela bezplatně, telegrafické dotazy vyžadovaly zaplacení odpovědi předem. O zranění či onemocnění vojenské osoby se na základě došlych zpráv ze zdravotnických zařízení podávalo každému tazateli vysvětlení jen jednou. Další informace mohlo získat už jen u léčebného nebo ošetřujícího ústavu uvedeného v odpovědi. Pokud o některé osobě neexistovaly žádné zprávy, poznámenávala se tato skutečnost v odpovědi. Nezretelně psané dotazy, které připouštěly pochybnost, se nezdopovidaly, aby se zabránilo omylům.³⁹

K obsahu tištěných Zpráv o raněných a nemocných je nutno podotknout, že od č. 249 (28. 1. 1915) se v nich uváděla jen jména těch raněných a nemocných, jejichž nejbližší nebyli přímo vyznamenáni.

Struktura záznamu:

příjmení, jméno – vojskové těleso – pododdíl – rodiště – rok narození – druh zranění nebo nemoci – zemřel – nynější pobyt – poznámka

³⁸ Zpráva o činnosti Zemského pomocného spolku Červeného kříže pro království České za dobu od začátku války v roce 1914 do konce roku 1917, s. 30.

³⁹ Informační kancelář Červeného kříže. Národní politika, roč. 32, č. 272 (3. 10. 1914), s. 5. Informace o raněných a padlých. Národní listy, roč. 54, č. 213 (6. 8. 1914 – příloha), s. 2. Válka. Co vše občan i voják musí vědět za dob válečných, s. 56–57.

⁴⁰ Sestávalo z nemocniční skupiny (Spitalgruppe), jež vznikla ze Společné ústřední průkazní kanceláře, ze skupiny hrobů (Gräbergruppe), vzešlé z 9. oddělení válečných hrobů, a ze skupiny pro nezvěstné a válečné zajatce (Vermissten- und Kriegsgefangenengruppe), vzniklé ze skupiny pro seznamy ztrát u 10. oddělení ministerstva války. Geschäftseinteilung des Präsidialbüros, der Abteilungen und Hilfsämter, dann der sonstigen selbständigen Ämter und Kommissionen des KM. 1. Aufl. K. u. k. Kriegsministerium, Wien 1917, s. 20.

⁴¹ Verarbeitung des Nachweise- und Nachrichtenmaterials in der 10. Verlustabteilung des Kriegsministeriums. Beiblatt zum Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer 1917, č. 29, čl. 410 (Erlass vom 5. Juni 1917, Abt. 10, Nr. 152487), s. 280–281.

⁴² Blíže viz <http://visk.nkp.cz/VISK7.htm>.

⁴³ Srov. Václav SLUKA, Prameny pro genealogické bádání ve Vojenském historickém archivu. HaV 2006, č. 1, s. 122–124.

FOTO: VHÚ

FOTO: VHÚ

Týž korespondenční lístek přináší na své dvojjazyčně předtištěné rubové straně informaci o propuštění myslivce Josefa Schmatlana z c. a k. záložní nemocnice v Klosterneuburgu, kde se léčil z nemoci, k náhradní setnině c. a k. praporu polních myslivců č. 2. Kancelář ještě doplnila, že od konce března 1915 do data odeslání odpovědi – 14. září 1915 – se o něm v jejich záznamech nevyskytla žádná další zpráva. (Originál archiválie je uložen v Památníku národního písemnictví – literární archiv.)

K zásadní organizační změně, jež se ve smyslu centralizace promítla do agendy válečných ztrát Rakouska-Uherství, došlo v červnu 1917, kdy na c. a k. ministerstvu války vzniklo samostatné 10. oddělení ztrát (10./Verlustabteilung des Kriegsministeriums, zkr. 10./VLAbt. KM).⁴⁰ Zpracování dokladů a zpráv o raněných, nemocných a nezvěstných (pohřešovaných), o válečných zajatcích, o padlých a zemřelých příslušnících veškeré ozbrojené moci (včetně osob povolaných k plnění válečných úkonů) napříště po dobu války provádělo právě toto oddělení. Zároveň došlo k rozpuštění 9. oddělení válečných hrobů (9./Kriegsgräberabteilung), skupiny pro seznamy ztrát, jakož i Společné ústřední průkazní kanceláře sídlící na adrese Stiftskaserne, Vídeň VII. V organizaci Společné ústřední průkazní kanceláře – Informační kanceláře pro válečné zajatce však nenastala žádná změna.⁴¹

Zbývá dodat, že digitalizace všech uvedených titulů se uskutečnila v rámci „Národního programu mikrofilmování a digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius“ s využitím dotace Ministerstva kultury ČR.⁴² Técto projektu se Knihovna Vojenského historického ústavu Praha účastní každoročně již od roku 2006 a využívá je k systematické digitalizaci vojenských a vojensko-historických periodik, přičemž pravidelně spolupracuje s knihovnami, archivy a muzei v České republice i v Rakousku.

Samy o sobě však tyto prameny nestačí. I přes svůj značný rozsah představují jen malou část palety podkladů, které lze použít při pátrání po vlastních předcích.⁴³ Je nezbytné konfrontovat je s kombinovat s dalšími, a proto VHÚ Praha ve spolupráci s pražským Vojenským historickým archivem a Odborem pro válečné veterány Ministerstva obrany České republiky pracuje na projektu, jenž v digitální podobě vbrzku zpřístupní relevantní literaturu i archivní zdroje v přívětivém uživatelském prostředí na společném portálu „Digitální studovny Ministerstva obrany ČR“.

Tomáš Kykal